

สรุปประเด็นการเสวนา

เรื่อง “ปรับบทบาทภาครัฐ...เปลี่ยนการบริหารประเทศไทย”

ในงานสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2552

วันศุกร์ที่ 2 ตุลาคม 2552 เวลา 10.15 - 12.00 น.

การปฏิรูปบทบาทและภารกิจของภาครัฐไทยให้อยู่ในขอบข่ายของความจำเป็นและความเหมาะสม

โดย รศ.ดร.ทศพร ศิริสัมพันธ์ เลขาธิการ ก.พ.ร.

เมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปฏิรูประบบราชการไทยขนานใหญ่ แต่ในขณะนั้นยังไม่สามารถนำหลักธรรมาภิบาลไปบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ได้ จึงต้องแทรกไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 และเมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้นำหลักธรรมาภิบาลไปกล่าวไว้ใน มาตรา 74 ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 และในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมวดที่ 5 ว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน โดยภาคราชการต้องนำหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ และต่อมาได้ออกกฎหมายลูกบท คือ พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการมีธรรมาภิบาลในภาคราชการ

ต่อเนื่องมาในวันนี้ กำลังจะมีการปฏิรูประบบราชการครั้งที่สองเพื่อรองรับอนาคต ซึ่งโจทย์ใหญ่นี้ คือ ต้องหันมาทบทวนภารกิจในภาครัฐว่าควรจะต้องทำอะไร อะไรที่ไม่ใช่ต้องถ่ายโอนไป และเหลืออะไรที่ใช่เพื่อทำอยู่บ้าง

โลกทุกวันนี้ สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายช่วยกันบริหารประเทศไทย ภาครัฐไม่ใช่แค่มีเพียงแค่ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance เท่านั้น แต่ต้องมีการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบมีส่วนร่วมด้วย โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ซึ่งต้องบูรณาการร่วมมือกันบริหารประเทศ ผลักดันให้ประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้าต่อไป

นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ก็ได้มีเจเนอรัลเกี่ยวกับเรื่องการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมบริหารประเทศ อาทิ

มาตรา 84 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีใจความสำคัญว่า ภารกิจใดที่ภาคเอกชนดำเนินการได้ภาครัฐไม่ควรไปแข่งขัน และต้องยกเลิกและละเว้นกฎหมายการควบคุมธุรกิจซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งมีใจความสำคัญว่า ภารกิจใดที่ภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทำได้ ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งภาครัฐต้องพัฒนาระบบงานภาครัฐ ใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ดำเนินงานด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประกอบกับ มาตรา 33 แห่ง พ.ร.ฎ.ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้มีเจตนารมณ์เรื่องการทบทวนภารกิจของแต่ละส่วนราชการว่ายังคงมีความจำเป็นหรือสมควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยควรมีทบทวนภารกิจของตนทุก ๆ 5 ปี

นอกจากนี้ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ยังได้กำหนดว่า ภาครัฐต้องมุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง บุคลากรมีความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ คิดริเริ่มเปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลยุทธ์เรื่องปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม (Rightsizing) เกิดความคุ้มค่าและรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งจัดให้มีการวางยุทธศาสตร์การบริหารประเทศในระยะยาว และการเตรียมการวางระบบบริหารงานและบุคลากรภาครัฐในอนาคต

ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ต้องปรับเปลี่ยนประเทศไทยโดยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน สถาบันพระปกเกล้าดำเนินการเรื่องปฏิรูปการเมือง และสำนักงาน ก.พ.ร. ดำเนินการเรื่องปฏิรูปภาครัฐ ซึ่งต้องมีการทบทวนบทบาทภารกิจของภาครัฐและแบ่งประเภทภารกิจว่า ภารกิจใดที่รัฐต้องยกเลิกโดยสิ้นเชิง ภารกิจใดที่จำเป็นที่รัฐยังต้องดำเนินการ บางภารกิจควรเป็นเรื่องที่ปลดออกเมืองและต้องการความอิสระ นอกจากนี้ ภารกิจใดที่ต้องโอนจากรัฐไปให้หน่วยงานอื่นก็ต้องถ่ายโอนออกไปให้หลาย ๆ ภาคส่วน ทั้งภาคท้องถิ่น เอกชน ชุมชน ประชาสังคม มาบริหารบ้านเมืองร่วมกัน โดยมีเทคนิค เครื่องมือในการจัดการ ดังนี้

แนวคิดการปรับระบบบทบาทภาครัฐที่ผ่านมาแบ่งออกเป็น 3 ยุค ยุคแรกคือ State Minimalism ซึ่งมีแนวคิดที่รัฐต้องดำเนินการให้น้อยที่สุด ต่อมาเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้น จึงเกิดยุค Welfare State ทำให้รัฐต้องเข้ามาจัดสวัสดิการให้กับประชาชน และในยุคปัจจุบันคือ State Capitalism ที่ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศมากขึ้น

โจทย์การปรับระบบบริหารภาครัฐนี้ นอกจากประเทศไทยแล้ว หลาย ๆ ประเทศก็ได้ดำเนินการเรื่องนี้อยู่ ซึ่งจากการศึกษาประสบการณ์ต่างประเทศรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปสรุปได้ว่า สิ่งที่สำคัญคือ ภาครัฐจะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวได้ตลอดเวลา เนื่องจากคำตอบไม่มีถูกหรือผิด แต่ต้องมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ การกิจใดที่ดำเนินการไม่ได้ก็ไม่ควรดำเนินการ

ดังนั้น ภาครัฐต้องกลับไปทบทวนว่าภารกิจใดที่ควรเลิกดำเนินการ มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดที่ควร Deregulate เพื่อที่จะเอาศักยภาพของข้าราชการมาดำเนินการในเรื่องที่เป็น Core Function อย่างแท้จริง ให้เกิดประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล ซึ่งจากนี้ไปคงจะมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อที่จะมาช่วยกันขบคิดและทบทวนเพื่อตอบโจทย์ที่สำคัญนี้กันต่อไป
